

Зарицької Т.В.
вихователь ДНЗ №8
м. Коростеня,
наук. керівник:
доц. Тарнавський Н.П.

Логічні ігри як засіб формування математичних здібностей дітей дошкільного віку.

Формування початкових математичних уявлень - це потужний фактор інтелектуального розвитку дитини, формування її пізнавальних та творчих здібностей. Від ефективності математичного розвитку дитини в дошкільному віці залежить успішність навчання математики в початковій школі.

Чому ж багатьом дітям так важко дається математика не тільки в початковій школі, але вже на етапі підготовки до навчальної діяльності? Спробуємо відповісти на це питання і показати, чому загальноприйняті підходи до математичної підготовки дитини-дошкільника часто не приносять бажаних позитивних результатів. Саме цією проблемою обгрунтований вибір теми нашої статті.

Мета статті: проаналізувати та обгрунтувати використання логічних ігор як засобу формування математичних здібностей дошкільнят.

У сучасних навчальних програмах початкової школи важливе значення надається логічній складовій. Розвиток логічного мислення дитини передбачає формування логічних прийомів розумової діяльності, а також умінь розуміти і простежувати причинно-наслідкові зв'язки явищ і вмінь вибудовувати найпростіші висновки на основі причинно-наслідкового зв'язку. Щоб школяр не відчував труднощів і йому не довелося вчитися без належного досвіду, отриманого в дошкільний період, потрібно готувати дитину відповідним чином.

Багато батьків вважають, що головне при підготовці до школи - це познайомити дитину з цифрами і навчити її писати, рахувати, складати і віднімати (на ділі це зазвичай виливається в спробу вивчити напам'ять результати додавання і віднімання в межах 10). Однак при навчанні математики за підручниками сучасних розвиваючих систем, ці вмінь дуже недовго виручають дитину на уроках математики. Запас завчених знань кінчається дуже швидко (через місяць-два), і не сформованість власного умінь продуктивно мислити (тобто самостійно виконувати зазначені вище розумові дії в математичному змісті) дуже швидко призводить до появи "проблем з математикою".

У той же час дитина з розвиненим логічним мисленням завжди має більше шансів бути успішною в математиці, навіть якщо вона не була заздалегідь навчена елементам шкільної програми (рахунок, обчисленням і т. д.). Не випадково в останні роки в багатьох школах, що працюють за розвиваючими програмами, проводиться співбесіда з дітьми, які приходять в перший клас, основним змістом якої є питання і завдання логічного, а не арифметичного характеру. Чи закономірний такий підхід до відбору дітей для навчання? Так, закономірний, оскільки підручники математики цих систем побудовані таким чином, що вже на перших уроках дитина повинна використовувати вмінь порівнювати, класифікувати, аналізувати і узагальнювати результати своєї діяльності.

Однак не слід думати, що розвинуте логічне мислення - це природний дар, з наявністю або відсутністю якого слід змиритися. Існує велика кількість досліджень, які підтверджують, що розвитком логічного мислення можна і треба займатися [3].

Перш за все з'ясуємо те, з чого складається логічне мислення [3, с.42 - 56].

Логічні прийоми розумових дій - порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, класифікація, серіація, аналогія, систематизація, абстрагування - в літературі також називають логічними прийомами мислення. При організації спеціальної розвиваючої роботи над формуванням і розвитком логічних прийомів мислення спостерігається значне підвищення результативності цього процесу незалежно від вихідного рівня розвитку дитини.

Розвивати логічне мислення дошкільника найдоцільніше в руслі математичного розвитку.

Логічні ігри математичного змісту формують у дітей пізнавальну активність, вмінь до творчого пошуку, прагнення і здатність вчитися. Незвичайна ігрова ситуація з елементами проблемності, характерними для будь-якого цікавого завдання, завжди захоплює увагу дітей. Цікаві завдання сприяють розвитку в дитини вмінь з високою швидкістю сприймати пізнавальні завдання і знаходити для них вірні рішення. Діти починають усвідомлювати, що для правильного вирішення логічної задачі потрібно зосередитися, вони починають розуміти, що подібна цікава задача містить в собі якийсь «сюрипріз» і для її вирішення потрібно зрозуміти, в чому тут хитрість.

Звичайно, що різні види діяльності, специфічні для дітей дошкільного віку - ігрова, конструктивна, художня, музична, в ході яких використання логічних ігор і вправ розвиває не лише математичні здібності та логічне мислення малою, але ще й інтерес, уяву, тренує моторику, окомір, просторові уявлення, точність. Логічний розвиток дитини припускає також формування вмінь усвідомлювати і простежувати причинно-наслідкові зв'язки явищ і вмінь вибудовувати найпростіші висновки на основі логічного зв'язку.

Логічний розвиток дитини є процесом значно складнішим, ніж навчання механічній лічбі та вирішенню елементарних прикладів. Дитина з нетерпінням чекає, коли піде в школу і буде отримувати хороші оцінки, однак, при навчанні за підручниками сучасних розвиваючих систем умінь механічної лічби недостатньо. Несформованість власного умінь продуктивно мислити дуже швидко призводить до появи проблем у навчанні. Як наслідок - гасне інтерес до навчальної діяльності та до математики.

У сучасних навчальних програмах початкової школи важливе значення надається логічній складовій. Вже на перших уроках дитина повинна використовувати вмінь порівнювати, класифікувати, аналізувати і узагальнювати результати своєї діяльності. Неможливість дитиною вирішити ту чи іншу задачу, часто пов'язане не з незнанням навчального матеріалу, а з невмінням робити висновки і логічно мислити.

Щоб школяр не відчував труднощів з самого початку навчання, вже в дошкільному періоді його потрібно готувати до розуміння і встановлення причинно-наслідкових зв'язків та явищ, вмінь вибудовувати найпростіші висновки через властиву цьому віку діяльність - гру. Цей процес має бути невимусшеним, що приносить задоволення дитині, тому вчити дитину міркувати доцільніше в руслі математичного розвитку. Для цього існує багато різних логічних ігор [5].

Перша вимога до розвиваючих логічне мислення ігор, які проводяться з дітьми дошкільного віку, полягає в тому, щоб вони розвивали пізнавальні інтереси. З цієї точки зору найбільш корисні для дитини ігри, що відповідають наступним вимогам (за Базовим компонентом дошкільної освіти):

1. Здатність виявляти безпосередній інтерес у дітей.
2. Забезпечувати дітям можливість проявити свої здібності.
3. Залучити дитину в змагання з іншими дітьми.
4. Надати самостійність у пошуку знань, у формуванні умінь і навичок.
5. Забезпечити отримання дитиною в грі нових знань, умінь і навичок.
6. Отримати заслужені заохочення за успіхи, причому не стільки за виграш у грі, скільки за демонстрацію в ній нових знань, умінь і навичок [1].

В іграх використовується спеціальний структурований матеріал, що дозволяє наочно уявити абстрактні поняття і відносини між ними:

- геометричні фігури (обручі, геометричні блоки);
- схеми;
- схеми-правила (ланцюжки фігур);
- схеми-функції;
- головоломки, лабіринти, ребуси.

Одним з головних показників готовності дитини до школи є рівень її розумового і мовного розвитку. Розуміння словесних вказівок педагога, вміння відповісти на його питання і сформулювати власні питання - перше, що потрібно від дитини в навчальному процесі. Тому, поряд з іграми, розвиваючими елементарні математичні уявлення в дитини, необхідно використовувати словесно-логічні ігри, які розвивають вміння оперувати словами, розуміти логіку міркувань, уміння зіставляти і аналізувати, комбінувати – «Продовж висловлювання», «Скажи протилежне за значенням», «Знайди помилку». Пропонуючи гру «Буває не буває» ми вчимо дітей міркувати, згадуючи свій досвід і порівнювати його з запропонованою фразою, наприклад, «вода буває твердою», «вода буває сухою», «іноді взимку світить сонце», «взимку ніколи не світить сонце», «влітку ніколи не йде сніг», «сніг не завжди білий», «чай іноді буває гарячим», «торт завжди смачний», «яблуко не завжди солодке», «всі птахи літають».

Серед логічних ігор є багато таких, що вчать дітей формувати питання, доводити вірогідність власного міркування, погоджуватися, або не погоджуватися з дорослим – «А що було б якщо...», «Переконай мене, якщо зможеш», «Плутаниця». Будь-яке твердження, крім найбільш явного і простого, краще обговорити з дітьми, запитати, чому вони думають так чи інакше. Пояснити, якщо їх відповідь невірна.

Цікавими для дітей є логічні ігри, в яких простежуються причинно-наслідкові зв'язки – «Ой на тому лузі», «Що зайве?», «Коли це станеться?», «Якщо лабіринт пройдеш, щось цікаве знайдеш». Подібні ігри розвивають спостережливість у дітей, здатність продумувати свої дії наперед, бути оригінальними, творчими, шукати суть, розглядати різні варіанти.

Безумовно, всі діти люблять розгадувати загадки. Вони тренують кмітливість, логіку та інтуїцію. Крім того, загадки розширюють кругозір дитини. Однією з найпопулярніших і цікавих головоломок є ребус. Розгадуючи ребуси, діти поповнюють свій словниковий запас і розвивають інтелект. Ребуси готують дітей до моделювання, формують вміння користуватися символами і знаками.

Висновок. Логічні ігри, спрямовані на вирішення різноманітних завдань вчать дитину міркувати, аналізувати, бути спостережливим, сприймати більший обсяг матеріалу. До них можна повертатися неодноразово, допомагаючи дітям засвоїти новий матеріал і закріпити пройдений. Логічні ігри можна застосовувати як самостійну форму роботи, так і під час заняття: для активізації дітей – на початку, для закріплення – після подачі нового матеріалу. Проблема, що розглядалася у статті має всі перспективи для подальшого дослідження і напрацювання системи логічних ігор.

Список використаних джерел та літератури.

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Бєленька Г. В., Богиніч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. - К.: Видавництво, 2012. - 26 с.
2. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: «Академ-видав», 2006. - 456 с., С. 310.
3. Сазонова А.В. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку. Навчальний посібник для студентів спеціальності „Дошкільна освіта” - К.: Видавничий Дім „Слово”, 2010. - 248 с., С. 13., С.42- 56.
4. Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л., Овчаренко Л. Р., Руханська Л. С., Самсін В. Р. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкільля” / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. - Тернопіль: Мандрівець, 2013. - 264 с.